

Bolesti riba na Svjetskom simpoziju o uzgoju riba u ribnjacima toplih voda održanom u Rimu 1966.

Rad ovog svjetskog simpozija bio je podijeljen u devet skupina, koje su obuhvatile sve grane ribnjačarstva. Zadnja skupina bila je posvećena bolestima i parazitima riba.

Da bi se dobio tačniji uvid u raširenost bolesti riba u svijetu, izrađena su na poziv uprave simpozija 4 glavna referata o bolestima riba u pojedinim dijelovima svijeta i to: u Americi (Fred P. Meyer), u Africi i na Srednjem istoku (S. Sarig), u Aziji i na Dalekom istoku (V. Gopalakrishnan) i u Evropi (I. Tomašec). Pored ovih glavnih referata dostavljen je i referat o suzbijanju bolesti šarana u SSSR (O. N. Bauer) i veći broj manjih radova. Ti referati pružili su dobru sliku o raširenosti bolesti riba u ribnjacima toplih voda u raznim dijelovima svijeta. Nedostajali su tačniji podaci o bolestima riba u Južnoj Americi i u Africi.

Iz ovih referata možemo zaključiti, da su bolesti riba u ribnjacima dosta raširene u cijelom svijetu, i da predstavljaju ozbiljan problem. U ribnjacima toplih voda susrećemo parazitarne, zarazne i nezarazne bolesti riba. Usporedo s intenziviranjem proizvodnje po primaju i bolesti riba sve veće značenje. U ovom prikazu iznijet ćemo samo neke važnije podatke.

Protozoarne invazije

Među parazitarnim bolestima najraširenije su protozoarne invazije kože i škrga (posebno ihtioftiriaz), jer uvjeti intenzivnog uzgoja riba u ribnjacima pogoduju njihovom širenju. Ove su bolesti najopasnije kod mlada u tropskoj i subtropskoj klimi. Prema našim iskustvima ove se bolesti najbolje suzbijaju biološko-uzgojnim mjerama, dok primjena lijekova ima tek sekundarno značenje. Prema podacima iznešenim u drugim referatima upotrebljavaju se za liječenje ihtioftiriaz u drugim zemljama razna kemijska sredstva.

M. Allison (sveučilište Auburn, Alabama, USA) liječio je s uspjehom ribe *Ictalurus punctatus*, engl. channel catfish (koje se tamo uzgajaju u ribnjacima toplih voda) s metilenskim modrilom (1 ppm) i s malahitnim zelenilom (0,1 ppm). Dobre rezultate s malahitnim zelenilom u SSSR ističe u svom referatu i O. N. Bauer. M. Rychlicki (Biološki institut, Krakov) postigao je dobre rezultate kod šaranske mladi dajući u vodu ribnjaka ukupno do 3.000 kg/ha živog vapna (podijeljeno u dvije doze u razmaku od nekoliko dana). Meyer u svom referatu u jednoj ta-

beli prikazuje lijekove koji se kod ove bolesti mogu uspješno primijeniti. Među inima navodi: formalin (15 ppm), malahitno zelenilo (0,1 ppm), modra galica (0,5 ppm, tjedno), metilensko modriilo (2 ppm, dnevno).

Invazija račićima

U ribnjacima toplih voda dosta su rašireni parazitski račići, a posebno račići roda *Argulus* (šaranske uši) i *Lernaea cyprinacea*. Danas se već postižu dobri rezultati dodavanjem određenih kemijskih sredstava u vodu ribnjaka, odnosno kupkama. Najveća iskustva u tom pogledu stečena su u Izraelu. Sarig navodi, da se *Argulus sp.* može uspješno uništiti s lindanom (0,02 ppm, kupke kroz 6 sati), malationom (0,25 ppm kupke kroz 6 sati), diptereksom (0,25 ppm, kupke kroz 6 sati) i s D. D. V. P. (0,0-dimetil 0-2-2 diklorovinil fosfat, 0,25 ppm, kupke kroz 6 sati), a *Lernaea cyprinacea* s kalijevim permanganatom (25 ppm, kupke kroz 1,5 sati) i s diptereksom u jednakoj dozi kao i kod šaranske uši. U Indiji postignuti su kod roda *Argulus* dobri rezultati s preparatom gameksan (0,2 ppm, 2 do 3 puta u razmaku od sedmice dana), a u Pakistanu s preparatom endrin (0,008 ppm). I u Americi se za suzbijanje navedenih račića s uspjehom primjenjuju razni insekticidi kao: malation (0,5 do 1 ppm) diptereks (0,2 ppm, klorin (1 ppm) i benzenheksaklorid. Posebni referat o tom pitanju podnio je M. Rogers (sveučilište Auburn, Alabama, USA). On je uspio odstraniti račića *Lernaea cyprinacea* s ribe pomoću organofosfornog insekticida diloks (0,1 do 0,5 ppm).

Invazija metiljima

Na ribama često parazitiraju razne vrste metilja. U ribnjacima samo neki od njih nose veće štete. To su u prvom redu metilji roda *Dactylogyrus* i *Gyrodactylus*. Protiv ovih opasnih parazita borimo se biološkim metodama (ubrzavanje rasta malih šarančića), kao i liječenjem kupkama. Posebna pažnja suzbijanju ovih parazita pomoću kemijskih sredstava posvećuje se u Izraelu. M. Sarig u svome referatu ističe dobre rezultate postignute s diptereksom (0,4 ppm, 30 sati). S tim preparatom postignuti su dobri rezultati i u Aziji (Prowse). J. i E. Grabda (Centar za bolesti riba u Olsztynu, Poljska) imali su dobar uspjeh sa sličnim preparatom neguvon (1%, kupke kroz 15—20 min.). Allison je

postigao dobre rezultate u ribnjacima protiv *Gyrodactylus elegans* s formalinom (5 ppm).

Paraziti biljoždernih riba

Tačne podatke o unošenju parazita u Evropu s biljoždernim ribama tolstolobikom, bijelim i crnim amurom iznijeli su u svom referatu V. A. Musselius i J. A. Strelkov (SSSR). To je od posebnog značenja i za našu zemlju, jer su k nama uvežene dvije od ovih vrsta. S bijelim amurom unešeni su iz Kine u SSSR ovi paraziti: *Dactylogyrus ctenopharyngodonis*, *D. lamellatus*, *Gyrodactylus ctenopharyngodonis*, *Bothriocephalus gowkongensis*, *Lernaea ctenopharyngodonis*, i *Sinergasilus major*. S crnim amurom unešeni su: *Eimeria sinensis*, *Dactylogyrus nobilis* i *Sinergasilus lieni*. S tolstolobikom unešeni su: *Eimeria sinensis*, *Dactylogyrus skrjabini*, *D. hypophthalmichthys* i *Sinergasilus lieni*.

Bakteriske i virusne zarazne bolesti

Iz podnešenih referata se vidi, da su zarazne bolesti riba raširene u cijelom svijetu. Međutim njihova etiologija nije još dovoljno proučena. To se najviše odnosi na pitanje uloge virusa u nastanku bolesti. U Evropi vladaju kod šarana dvije virusne bolesti: zarazna vodena bolest i boginja. S ariga u svome referatu ne spominje ni jednu bakterijsku ni virusnu zaraznu bolest koja bi vladala u Africi i na Srednjem istoku. Prema podacima koje posjedujem javljaju se i u ovim područjima na šaranima laki znakovi bolesti jednaki onima kod zvbš. Vjerojatno se tamo radi posebnih klimatskih prilika, a i posebnog načina uzgoja, ta bolest javlja u posebno blagom obliku, pa ni ne nanosi gubitke. Stoga se vjerojatno tamo ni posebno ne istražuje. Gopalakrishnan navodi u svom referatu veći broj raznih bakterijskih bolesti kod raznih vrsta riba u Aziji i na Dalekom istoku. Ne navodi ni jednu virusnu bolest. On zvbš opisuje kao bakterijsku bolest. Prema opisanim simptomima možemo zaključiti, da je zvbš u Evropi i u Aziji jedna te ista bolest. Daljnja istraživanja razjasnit će sadašnja neslaganja.

Nove zarazne bolesti

a) Zarazna upala plivaćeg mjehura šarana

Ovu bolest opisao je F. Markiewicz (Laboratorij za bolesti riba, Krakov), a spominje je u svom referatu o bolestima šarana u SSSR i O. N. Bauer. Bolest je za sada raširena u SSSR, Poljskoj i Mađarskoj. Glavni je znak bolesti veoma jaka upala plivaćeg mjehura. U kroničnim slučajevima javljaju se na stijenci mjehura teške promjene i stvaraju se peritonealne ciste. Prema Baueru ova

bolest predstavlja opasnost broj 2 za šaransko ribogojstvo Sovjetskog saveza. Markiewicz naglašuje da je ova bolest s ekonomskog stajališta opasnija od zvbš. Bolest najčešće napada godišnjake, a gubici mogu biti veoma veliki (50 do 100%) Etiologija ove bolesti nije još razjašnjena. Prema istraživanjima Instituta za bolesti riba u Lenjingradu radi se novoj specifičnoj zaraznoj bolesti, a ne o posebnom obliku zvbš. Do sada nisu poznate mjere za njezino suzbijanje. Valja biti na oprezu, da se ova opasna zaraza ne unese k nama.

b) Zarazna nekroza škrge šarana

Ta nova bolest javila se je u Poljskoj. Opisao ju je Bory-Miaczynski (Laboratorij za bolesti riba, Krakov). Po vanjskim je znacima ova bolest slična gnjiloci škrge kod šarana. Napada šarane svake starosti i u svakom godišnjoj doba. No u tim slučajevima bolest nije utvrđena gljiva algašica *Branchiomyces sanguinis*, koja uzrokuje klasičnu gnjilocu škrge šarana. Cijeli škržni listići ili pojedini njihovi dijelovi postaju slabokrvi i obamiru. Ti dijelovi škrge kasnije otpadaju. Često u ribnjaku oboli veliki postotak šarana. Bolesne ribe zaostaju u rastu. Nažalost uzrok ove bolesti nije još poznat. Morat ćemo i kod nas ovoj pojavi posvetiti posebnu pažnju.

Štetno djelovanje nekih algi u vodi na ribe

Prema referatu S. Sariga u Izraelu ribe katkad ugibaju od otrova koji se stvaraju prilikom cvatnje modrozelenih algi, posebno *Microcystis*, *Anabaena*, *Spirulina* i *Oscillatoria* sp. No on ujedno ističe, da ribe ne ugibaju samo radi djelovanja otrova, već i poradi toga što može doći i do nedostatka kisika u vodi. Taj proces opisuje u svom referatu H. S. Swingel (sveučilište Auburn, Alabama, USA). Velike količine algi na površinskim dijelovima vode apsorbiraju sunčane zrake i uzrokuju znatno povišenje temperature vode u toj zoni. Sunčana svjetlost ne može prodirati dublje u vodu i fotosinteza izostaje. Radi toga pada količina kisika u vodi ispod jednog metra dubine, i nije dovoljna za život ribe. Digne li se ova dubinska voda radi hladnog zraka, vjetrova ili hladnih kiša, tada dolazi do fizioloških poremetnji i do ugušenja.

Za suzbijanje modrozelenih algi preporučivano je dosad više algicidnih preparata. Najviše je u upotrebi modra galica. No naglo uništenje većih količina algi može uzrokovati nedostatak kisika u vodi i dovesti do ugibanja riba. Stoga se preporuča, da se modra galica daje ranije, da se spriječi jači razvoj algi. Novija istraživanja u SSSR (Kališ, Mamontova, Komarova) su pokazala, da se jaki cvat algi u ribnjaku može spriječiti češćim gnojenjem ribnjaka s većim količinama dušičnog gnojiva u početku sezone.